

**LIETUVOS BANKO
TEISĖS IR LICENCIJAVIMO DEPARTAMENTO
DIREKTORIUS**

**SPRENDIMAS
DĖL X. X., Y. Y. IR ERGO INSURANCE SE GINČO NAGRINĖJIMO**

2022-11-03 Nr. 429-551
Vilnius

Lietuvos bankas gavo nepilnamečių vaikų X. X., Y. Y. (toliau – pareiškėjai) interesams pagal įstatymą atstovaujančios jų motinos A. A. (toliau – atstovė) kreipimąsi, kuriuo prašoma išnagrinėti tarp pareiškėjų ir *ERGO Insurance SE*, veikiančios Lietuvoje per įsteigtą filialą, (toliau – draudikas) kilusį ginčą.

N u s t a t y t a:

2022 m. birželio 27 d. įvyko eismo įvykis, kurio metu susidūrė atstovės valdoma transporto priemonė *Toyota Corolla* (valst. Nr. (*duomenys neskelbtini*)) ir kito asmens valdoma transporto priemonė *VW Golf* (valst. Nr. (*duomenys neskelbtini*)), abu automobiliai buvo nežymiai apgadinti. Atstovės automobilyje įvykio metu buvo jos nepilnamečiai vaikai, tačiau nė vienas asmuo per įvykį nenukentėjo. Atsakomybę už eismo įvykį prisiėmė automobilio *VW Golf* vairuotojas. Apie įvykį buvo informuotas eismo įvykio kaltininko civilinę atsakomybę įprastiniu transporto priemonės valdytojų civilinės atsakomybės privalomuoju draudimu apdraudęs draudikas. Pranešimo pagrindu draudikas pradėjo žalos administravimą.

2022 m. birželio 30 d. pareiškėjų atstovė pateikė draudikui prašymą išmokėti pareiškėjams draudimo išmoką, atlyginančią jų patirtą neturtinę žalą. Atstovė nurodė, kad pareiškėjai gimė 2018 m. lapkričio 26 d., taigi, įvykio metu jie buvo trejų metų amžiaus. Įvykio metu pareiškėjai sėdėjo vaikiškose kėdutėse, ant galinės automobilio sėdynės. Po susidūrimo vaikai išsigando, pradėjo verkti, nusiramino tik įjungus filmukus. Anot atstovės, dėl patirto šoko vaikai išgyveno, guodėsi tėčiui, kad išsigando, kai mama pateko į avariją, naktį kėlėsi kelis kartus ir vis pravirkdavo, tikėtina, dėl šios emociškai sunkios situacijos. Taip pat jau tris dienas iš eilės vaikai nenori važiuoti automobiliu, kuris pateko į avariją, todėl atstovė priversta naudoti kitą automobilį.

2022 m. liepos 14 d. pranešimu draudikas informavo priėmęs sprendimą nemokėti draudimo išmokos, atlyginančios pareiškėjų neturtinę žalą. Draudikas teigė, kad, pagal Civilinio kodekso 6.250 straipsnio 2 dalį, neturtinė žala atlyginama visais atvejais, kai ji padaryta dėl nusikaltimo, asmens sveikatai ar dėl asmens gyvybės atėmimo bei kitais įstatymų nustatytais atvejais. Lietuvos Respublikos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo (toliau – TPVCPDĮ) 2 straipsnio 14 dalyje neturtinė eismo įvykio žala apibrėžiama kaip asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendras galimybių sumažėjimas ir kitos piniginės išraiškos neturinčios pasekmės, atsiradusios dėl padarytos per eismo įvykį žalos asmens sveikatai ar dėl asmens gyvybės atėmimo. Atlygintinos neturtinės žalos dydis, remiantis TPVCPDĮ 15 straipsnio 7 dalimi, nustatomas atsižvelgiant į sveikatos sutrikdymo mastą ir neturtinės žalos dydžiui nustatyti reikšmingus kriterijus. Draudiko vertinimu, asmeniui per eismo įvykį nepatyrus sveikatos sužalojimų, neturtinė žala nėra atlyginama, o kadangi nebuvo gauta duomenų, patvirtinančių, kad per eismo įvykį pareiškėjai (vaikai) buvo sužaloti, pagrindo mokėti draudimo išmokos, atlyginančios neturtinę žalą, nėra.

2022 m. liepos 18 d. atstovė pateikė draudikui atsakymą – pretenziją dėl priimto sprendimo nemokėti neturtinę žalą atlyginančios draudimo išmokos, ir prašė draudiko pakartotinai apsvarstyti priimtą sprendimą. Pretenzijoje atstovė nurodė, kad, kaip pareiškėjų mama, vadovaujasi Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo (toliau – VTAPI) 4 straipsnio 1 dalyje įtvirtintu geriausių vaiko interesų prioriteto principu, tenkindama,

be kita ko, vaikų poreikius, užtikrinančius tinkamą jų raidą, fizinį ir psichinį saugumą, teisę į sveikatą ir kt. Taip pat nurodė, kad vaikui turi būti teikiama tokia apsauga, kokios reikia jo gerovei, taikant visą įmanomą koordinuotą kompleksinę pagalbą. Be to, atstovė teigė, kad, pagal VTAPI 4 straipsnio 7 dalį, ji privalo užtikrinti sveiką jų vystymąsi.

Atkreipdama dėmesį į draudiko sprendime nurodytas aplinkybes, atstovė teigė, kad Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatyme sveikata apibrėžiama ne tik kaip ligų ir fizinių defektų nebuvimas, bet kaip fizinė, dvasinė ir socialinė žmonių gerovė. Anot atstovės, viešuose šaltiniuose teigiama, jog traumuojantys išgyvenimai palieka ryškius pėdsakus ir gali turėti didelės įtakos net suaugusiojo gyvenimui, o neigiamos vaikystės pasekmės gali būti susijusios su asmens įsitraukimu į rizikingą elgesį (rūkymą, psichoaktyvių medžiagų naudojimą, ankstyvą lytinių santykių pradžią, vairavimą išgėrus ir kt.). Avarija, atstovės teigimu, yra vienas iš psichologines traumas sukeliančių veiksnių, o vaikystėje patirtos traumos sukelti jausmai gali iškilti įvairiais pavidalais suaugus. Siekdama eliminuoti bent vieną dėl traumos atsiradusį padarinį – vaikų baimę važiuoti įvykyje dalyvavusiu automobiliu, atstovė nurodė pardavusi automobilį, nuolat kalbanti su vaikais, aiškinanti apie įvairius eismo įvykius, besistengianti įvairias būdais išvengti „įtakos ateityje“ ir kiek įmanoma greičiau pamiršti įvykusią avariją, taip pat teigė neatmetanti galimybės ateityje kreiptis į specialistus.

Apibendrindama savo poziciją dėl susiklosčiusios padėties, atstovė teigė mananti, kad draudikas neturi pagrindo neatlyginti neturtinės žalos, kilusios dėl vaikams atsiradusių dvasinio pobūdžio sunkumų. Atstovė taip pat teigė, kad, pagal TPVCAPDĮ 15 straipsnio 7 dalį, atsakingas draudikas atlygintinos žalos dydį nustato vadovaudamasis, be kita ko, kitais įrodymais, atsižvelgdamas ne tik į sveikatos sutrikdymo mastą, bet ir kitus neturtinės žalos dydžiui nustatyti reikšmingus kriterijus, ir prašė draudiko kitais įrodymais laikyti jos, kaip vaikų mamos, raštišką liudijimą. Atstovės teigimu, būtent ji, kaip mama, geriausiai žino savo vaikų poreikius, emocijas, baimes, kartu su jais išgyvenanti su jais susijusį neigiamą aplinkos poveikį.

2022 m. liepos 25 d. draudikas el. paštu kreipėsi į atstovę ir informavo nusprendęs atnaujinti žalos administravimo procedūrą dėl vaikų patirtos neturtinės žalos atlyginimo. Draudikas teiravosi atstovės, ar po eismo įvykio dėl vaikų sveikatos būklės buvo kreiptasi į gydymo įstaigas, prašė nurodyti tokių gydymo įstaigų pavadinimus ir pateikti duomenis, suteikiančius teisę draudikui kreiptis į gydymo įstaigas dėl informacijos, tačiau atstovė el. paštu nurodė, kad į gydymo įstaigas kreiptasi nebuvo.

2022 m. liepos 29 d. pranešimu draudikas nurodė sprendimo nemokėti draudimo išmokos, atlyginančios pareiškėjų neturtinę žalą, nekeisiant ir iš esmės pakartojo anksčiau pareiškėjų atstovei nurodytus tokio sprendimo motyvus. Draudikas papildomai nurodė, kad policijoje eismo įvykis nebuvo registruotas, duomenų, kad eismo įvykio metu kas nors buvo sužalotas, nėra, į gydymo įstaigas dėl vaikų sveikatos būklės nebuvo kreiptasi, objektyvių duomenų, kad mažamečiai vaikai eismo įvykio metu patyrė sveikatos sutrikdymą, nebuvo nustatyti.

Galutinė draudiko pozicija atstovės netenkino, todėl ji kreipėsi į Lietuvos banką su prašymu išnagrinėti tarp šalių kilusį ginčą, įvertinti draudiko priimto sprendimo pagrįstumą ir rekomenduoti išmokėti pareiškėjų neturtinę žalą atlyginančią draudimo išmoką. Atstovė kreipėsi pakartojo draudikui teiktuose 2022 m. birželio 30 d. ir 2022 m. liepos 18 d. raštuose nurodytas aplinkybes, taip pat pateikė papildomų argumentų. Atstovė papildomai nurodė, kad dėl susiklosčiusios padėties konsultavosi su pažįstama psichologe, ši patarė dėl labai mažo vaikų amžiaus „negilinti jiems psichologinio šoko“ ir į specialistus nesikreipti, nes antraip patiriamas stresas tik padidės, rekomendavo patiems tėvams su jais kalbėtis, jausmus išreikšti piešiant, užsiimti vaikų mėgstama veikla. Todėl, norėdama nesukelti vaikams papildomo nerimo dėl lankymosi sveikatos įstaigose, siekdama užtikrinti psichinį saugumą ir tinkamą vaikų raidą, atstovė nurodė į gydymo įstaigas nesikreipusi.

Atstovė teigė suprantanti, kad vyresniam vaikui ar suaugusiam žmogui, pakliuvusiam į eismo įvykį ir patyrusiam šoką ar kitų neigiamų išgyvenimų, apsilankymas gydymo įstaigoje nesukelia papildomo streso ar net gali jį sumažinti, tačiau trejų metų amžiaus vaikams apsilankymas gydymo įstaigoje po patirto eismo įvykio ne tik gali, bet ir padidins patirtą stresą. Taigi, reikalavimas pateikti sveikatos įstaigos duomenis, būtinus vertinant reikalavimo atlyginti neturtinę žalą pagrįstumą, kai neturtinę žalą prašoma atlyginti mažamečiams vaikams, yra itin sunkiai įgyvendinamas arba iš viso neįgyvendinamas, kaip prieštaraujantis moralei ir VTAĮ principams, kuriais siekiama apsaugoti vaikų psichinę sveikatą ir vaikų interesus.

Lietuvos banke buvo gautas draudiko atsiliepimas į atstovės pateiktą kreipimąsi, jame draudikas nurodė manęs, kad pareiškėjų reikalavimai yra nepagrįsti, ir prašė juos atmesti.

Draudiko teigimu, nei pirminio žalos administravimo metu, nei jį atnaujinus nebuvo gauta jokių objektyvių duomenų apie vaikų patirtus fizinius sužalojimus ar psichinius išgyvenimus. Anot draudiko, susiklosčiusi padėtis turėtų būti ištirta atitinkamos srities specialistų, tai leistų nustatyti, ar vaikai patyrė neigiamų išgyvenimų, ar išgyvenimai yra traumuojantys, turėję pasekmes, ar bus pasekmės ateityje. Toks vertinimas būtų objektyvus duomuo, leidžiantis įvertinti, ar buvo patirta neturtinė žala.

Anot draudiko, nagrinėjamu atveju nepakanka atstovės, kaip mamos, raštiško liudijimo dėl vaikų patirtų išgyvenimų, nes, reiškiant reikalavimus dėl neturtinės žalos atlyginimo, vien tik subjektyvių pačių žalą galimai patyrusių asmenų paaiškinimų apie patirtą žalą nepakanka, jie turi būti patvirtinti kitais tiesioginiais ar netiesioginiais, subjektyviais ir objektyviais įrodymais. Kadangi tokia žala nebuvo įrodyta, nebuvo gautų jokių objektyvių duomenų apie vaikų patirtą neturtinę žalą, mokėti ją atlyginančias draudimo išmokas nėra pagrindo.

K o n s t a t u o j a m a :

Vadovaujantis Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimu Nr. 03-23 patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 45 punktu, vartojimo ginčai Lietuvos banke nagrinėjami laikantis rungimosi, ginčų nagrinėjimo operatyvumo, koncentracijos, ekonomiškumo ir bendradarbiavimo principų. Nagrinėdamas ginčą Lietuvos bankas atlieka pateiktų įrodymų vertinimą, kurio pagrindu priimamas sprendimas.

Atsižvelgiant į ginčo šalių pateiktus duomenis nustatyta, kad tarp šalių kilo ginčas dėl draudimo išmokos, atlyginančios pareiškėjų neturtinę žalą, mokėjimo.

Civilinio kodekso 6.250 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad neturtinė žala yra asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kita, teismo įvertinti pinigais. To paties straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad neturtinė žala atlyginama tik įstatymų nustatytais atvejais. Neturtinė žala atlyginama visais atvejais, kai ji padaryta dėl nusikaltimo, asmens sveikatai ar dėl asmens gyvybės atėmimo bei kitais įstatymų nustatytais atvejais. Teismas, nustatydamas neturtinės žalos dydį, atsižvelgia į jos pasekmes, šią žalą padariusio asmens kaltę, jo turtinę padėtį, padarytos turtinės žalos dydį ir kitas turinčias reikšmės bylai aplinkybes, taip pat į sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijus.

Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomąjį draudimą reglamentuojančio TPVCPDĮ 2 straipsnio 14 dalyje nustatyta, kad neturtinė eismo įvykio žala – asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kitos piniginės išraiškos neturinčios pasekmės, atsiradusios dėl padarytos per eismo įvykį žalos asmens sveikatai ar dėl asmens gyvybės atėmimo. Remiantis to paties straipsnio 5 dalimi, neturtinė žala yra vienas iš eismo įvykio žalos sudedamųjų dalių, t. y. draudimo bendrovėms kyla pareiga atlyginti ne tik turtinę, bet ir neturtinę nukentėjusių asmenų patirtą žalą (kai ši yra nustatyta).

Teismų praktikoje pripažįstama, kad neturtinės žalos atlyginimą reglamentuojančiose teisės normose nėra nustatyto ribojimo priteisti neturtinę žalą, tačiau neturtinės žalos atlyginimas yra civilinės atsakomybės forma, todėl neturtinei žalai priteisti būtina nustatyti visas civilinės atsakomybės sąlygas (neteisėtus veiksmus, priežastinį ryšį, kaltę ir žalą) (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-394/2006*). Vien pakenkimas asmens sveikatai ar kitų neteisėtų veiksmų padarymas savaime nepreziūmuoja neturtinės žalos fakto. Esant sveikatos sužalojimo ar kitiems įstatymo nustatytiems faktams neturtinės žalos atlyginimas gali būti priteistas, jeigu įrodyta, kad neturtinė žala padaryta – asmuo patyrė fizinį skausmą, dvasinius išgyvenimus, dvasinį sukrėtimą, emocinę depresiją, pažeminimą, pablogėjo reputacija, sumažėjo bendravimo galimybės ar kt. (Civilinio kodekso 6.250 straipsnio 1 dalis). Neturtinės žalos padarymo faktą ir dydį turi įrodyti asmuo, reikalaujantis tokios žalos atlyginimo (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-376/2007; 2013 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-133/2013*). Tai reiškia, kad atstovei kilo pareiga įrodyti visas būtinausias eismo įvykio kaltininko civilinės atsakomybės sąlygas – neteisėtus veiksmus, žalą, priežastinį ryšį tarp kilusios žalos ir neteisėtų veiksmų, kaltę. Nenustačius bent vienos iš šių civilinės atsakomybės sąlygų, eismo įvykio kaltininkui nekiltų civilinės atsakomybė, o draudikui – prievolė mokėti draudimo išmoką už kaltininko padarytą žalą.

Taip pat pažymėtina, kad neturtinė žala nėra bet koks, net menkiausias laipsnio asmeniui padarytas neigiamas poveikis. Jis turi sukelti ne vienkartinį ar trumpalaikį išgyvenimą ar

emocijas arba sudaryti kliūtis, kurios nėra sudėtingos ar nesunkiai įveikiamos. Neturtinė žala konstatuojama tada, kai ją darantys veiksmai ar veiksniai yra pakankamai intensyvūs (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-337/2006*).

Nagrinėjamu atveju, teikiant reikalavimą išmokėti pareiškėjų neturtinę žalą atlyginančią draudimo išmoką, kreipimesi tik nurodoma, kad atstovė (mama) konsultavosi su pažįstama psichologe, taip pat teigiama, kad pati atstovė geriausiai pažįsta savo vaikus ir mato atsiradusių dvasinių išgenimų pobūdį, tačiau kartu su kreipimusi nebuvo pateiktų jokių objektyvių įrodymų, kurie galėtų pagrįsti TPVCAPDĮ 2 straipsnio 14 dalyje įtvirtintų kriterijų taikymo pagrindus. Vien deklaratyvūs ir subjektyvūs specialių žinių neturinčio asmens teiginiai apie patirtą neturtinę žalą, nepateikiant šiuos teiginius pagrindžiančių objektyvių įrodymų, nesudaro pagrindo spręsti, kad pareiškėjai patyrė neturtinę žalą. Lietuvos bankui nebuvo pateiktų nei trumpalaikes, nei ilgalaikes pasekmes, tokias kaip intensyvūs dvasiniai išgyvenimai, sukrėtimai, emocinė depresija, pažeminimas ar pan., patvirtinančių duomenų.

Nenustačius, kad pareiškėjai patyrė neturtinę žalą, nėra teisinio pagrindo taikyti eismo įvykio kaltininkui civilinės atsakomybės ir plačiau analizuoti kitų civilinės atsakomybės sąlygų egzistavimą, nes civilinės atsakomybės faktą galima konstatuoti tik nustatius visų civilinės atsakomybės sąlygų visumą. Nesant pagrindo konstatuoti kaltininko civilinės atsakomybės, draudikui nekyla pareiga vykdyti prievolių pagal su kaltininku sudarytą įprastinę transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutartį, todėl pareiškėjų reikalavimas laikytinas nepagrįstu.

Remdamasis tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 27 straipsnio 1 dalies 3 punktu, Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimo Nr. 03-23 „Dėl Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių patvirtinimo“ 2 punktu ir šiuo nutarimu patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 59.3 papunkčiu, n u s p r e n d ž i u:

Atmesti pareiškėjų X. X. ir Y. Y. reikalavimą.

Lietuvos banko sprendimas dėl ginčo esmės yra rekomendacinio pobūdžio ir teismui neskundžiamas. Vartotojui ir finansų rinkos dalyviui išlieka teisė dėl tapataus ginčo dalyko kreiptis į teismą arba kitą ginčų nagrinėjimo instituciją įstatymų nustatyta tvarka. Kreipimasis į teismą po Lietuvos banko sprendimo dėl ginčo esmės priėmimo nelaikomas šio sprendimo apskundimu. Ginčo šalys turi pareigą pranešti Lietuvos bankui, jeigu viena iš ginčo šalių pareiškia ieškinį bendrosios kompetencijos teismui prašydama nagrinėti tapatų ginčą iš esmės.

Direktorius

Arūnas Raišutis